

Filosofie van Taal en Cognitie

Week 5: Antimentalisme; Wittgenstein

✉ P.vanOrmond@uva.nl

🔗 <http://www.vanormondt.net/~peter/teaching/2018/tf/>

🏛️ Institute for Logic, Language and Computation

Programma voor vandaag

Antimentalisme

Wittgenstein

Philosophische Untersuchungen

Jerry Fodor – Language of Thought

Mentalisme

Mentalisme

Het centrale probleem

Het mentale is zelf een taal, dat wil zeggen, het functioneert als, en heeft de structuur van, een taal. (Cf. Stokhof, 2009, §2.4)

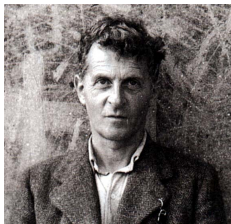
Mentalisme

Het centrale probleem

Het mentale is zelf een taal, dat wil zeggen, het functioneert als, en heeft de structuur van, een taal. (Cf. Stokhof, 2009, §2.4)

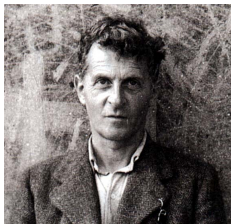
- ▶ Als een zin betekenis uitdrukt omdat het mentale entiteit is, en deze mentale entiteit is op zijn beurt een uitdrukking van een 'denktaal', dan is er alleen sprake van een verklaring als we al de betekenis kennen van de denktaal, dwz, van de gedachte.
- ▶ De keuze voor de mentalist lijkt dan dus te zijn te accepteren dat je kwetsbaar bent voor een *regressus*-argument, of te postuleren dat gedachten inherent betekenisvol zijn.

Ludwig Wittgenstein

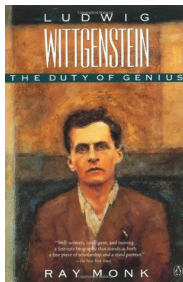

Ludwig Wittgenstein
(1889–1951)

Ludwig Wittgenstein

Ludwig Wittgenstein
(1889–1951)

(Monk, 1990)

Wittgenstein: vroeger en later

- ▶ Een veel gemaakt onderscheid:
 - ▶ De *vroegere* Wittgenstein is de Wittgenstein van de *Tractatus Logico-Philosophicus*, de Logica en het positivisme.
 - ▶ De *latere* Wittgenstein is de Wittgenstein van de *Philosophische Untersuchungen*, het dagelijkse taalgebruik, 'diversiteit in de aanschouwing'

Verschil en continuïteit

- ▶ Grote contrasten:
 - ▶ Betekenis: afbeeldingstheorie vs. taalspelen
 - ▶ Logica: funderend vs. misleidend
 - ▶ 'Methode': Monisme (absolutisme) vs. pluralisme (relativisme)
- ▶ Maar ook continuïteit:
 - ▶ Therapeutische doelstelling van de filosofie

Die richtige Methode der Philosophie wäre eigentlich die: Nichts zu sagen, als was sich sagen lässt [...] wenn ein anderer etwas Metaphysisches sagen wollte, ihm nachzuweisen, dass er gewissen Zeichen in seinen Sätzen keine Bedeutung gegeben hat. [...] (Wittgenstein, 1984, TLP 6.53)

*Die Philosophie ist ein Kampf gegen die Verhexung unsrer Verstandes durch die Mittel unsrer Sprache.
(Wittgenstein, 1984, PU §109)*

- ▶ (Belang van) ethiek

TLP vs. PU

Primaire interesse: *Representatie*

- ▶ Tractatus Logico-Philosophicus (1922)
 - ▶ Isomorfie tussen taal, wereld en denken
 - ▶ Taal en wereld gezien als iets heel abstracts en gestructureerds
- ▶ Philosophische Untersuchungen (1953)
 - ▶ Betekenis = gebruik
 - ▶ Je kunt taalgebruik niet los zien van de wereld en hoe wij daar met al onze handelingen mee zijn verbonden

Representationalisme in epistemologie

Representationalisme in epistemologie

Een traditie binnen de filosofie sinds Descartes:

- ▶ Alleen door middel van een interne representatie kunnen we kennis krijgen van de externe wereld
- ▶ De inhoud van onze kennis is ontleedbaar in identificeerbare, expliciete eenheden (bijv. “ideas”)
- ▶ De rechtvaardiging van onze geloofstoestanden kan niet reiken tot voorbij deze expliciete eenheden (vaak onmiddellijk gegeven)
- ▶ Conceptuele oppositie tussen het binnen en buiten, interne vs. externe

Ein Bild hielt uns gefangen. Und heraus kommen wir nicht, denn es lag in unsrer Sprache, und sie schien es uns nur unerbittlich zu wiederholen. (cf. Wittgenstein, 1984, §115)

Stijl van de PU

- ▶ Protagonist en antagonist spreken door elkaar in de tekst
- ▶ Ongelijk van een positie wordt getoond door eerst het gelijk ervan aan te nemen
- ▶ Filosofische problemen kunnen soms worden teruggebracht tot verkeerd gebruik van de taal

Philosophische Untersuchungen in dit college

- ▶ §§1–27: kritiek op het Augustiniaanse beeld
Het gebruik van taal is in de praktijk veel rijker dan verwijzen en beweren
- ▶ §§138–155: anti-internalistisch argument
Argumentatie tegen de afbeeldingstheorie van betekenis zoals o.m. geschetst in de Traktatus
- ▶ Laatste bijeenkomst (12): §§179–202 Discussie over de aard van regels

Kritiek op TLP

Eerste 137 paragrafen vallen twee grondgedachten aan die leiden tot het Tractariaans wereldbeeld:

- ▶ Essentialistische opvatting van natuurlijke taal: Woorden staan voor dingen en zinnen zijn combinaties van die woorden waarmee afgebeeld kan worden hoe de dingen zich tot elkaar verhouden (beeldtheorie)
- ▶ Betekenis is determineerbaar

§§1–27: een lappendeken van taal en gebruik

- ▶ Voorbeelden, gedachtenexperimenten, *taalspelen*
- ▶ Contra de aanname dat verwijzing en betekenis gelijk vallen
- ▶ Dit wil niet zeggen dat verwijzing *nooit* de betekenis kan zijn, maar dit generaliseren naar de idee dat betekenis samenvalt met de verwijzende functie is niet houdbaar
- ▶ Welbeschouwd heeft taal veel verschillende functies en deze zijn niet los te zien van het gebruik en ook breder niet los te zien van de sociale praktijken van de gebruikers en de (toevallige) facticiteit van het bestaan van die gebruikers
- ▶ Karakterisering van betekenis als gebruik

§1

- ▶ PU opent met citaat uit Belijdenissen van Augustinus
- ▶ “Vijf rode appels” hoe vind je de verwijzing van elk woord, hoe weet je waar je moet zoeken?
- ▶ Augustiniaanse beeld eigenlijk van een primitievere taal dan de onze
- ▶ Het past op een enkel taalspel (bijvoorbeeld: het aan een kind leren van namen), niet op de hele taal

§2, uitgewerkt in §6

- ▶ *A* roept: “balk!”, *B* pakt en brengt de balk.
Wat betekent “balk” hier?
 - ▶ Het gaat er niet om een beeld voor ogen te krijgen
 - ▶ Het is niet voldoende om de balk te herkennen
 - ▶ *B* moet de balk ook brengen naar de juiste plek
- ▶ Binnen de context van deze situatie heeft “balk” deze betekenis, binnen een andere situatie niet ...
- ▶ Betekenis is gesitueerd binnen een taalspel
- ▶ Taalspel is een samenhangend geheel van talige en niet-talige activiteiten (§7)

PU §§1–27

- ▶ §§10 e.v. over de beperkingen van de opvatting van betekenissen als benoemen
 - ▶ Hoe leer je indexicale termen ‘dit’ en ‘dat’?
 - ▶ Heeft elk woord op dezelfde manier betekenis? Verschilt dat van kleurentaaltjes?
 - ▶ Wat is precies een zin (“Balk!”)?
 - ▶ Wanneer is dezelfde zin een bevel, een mededeling of een voorspelling?
 - ▶ Wat is precies een vraag: ‘Mag ik ...’ ; ‘Ik weet niet ...’ ‘Vertel me ...’ ; ‘Help!’ ...?
- ▶ Er zijn ontelbaar veel taalspelen (§23)
- ▶ Benoemen is daarvan slechts één (§27)

PU §§1–27

- ▶ Spreken is een activiteit en is altijd onderdeel van een *levensvorm*.
- ▶ Betekenis is niet aan de taal alleen af te lezen maar ligt in het gebruik.

§§138–142: het kubus-argument

§§138–142: het kubus-argument

- ▶ De passage begint met een moeilijkheid, contra de vaststellingen aan het begin van de PU:

Nun verstehen wir aber die Bedeutung eines Wortes, wenn wir es hören, oder aussprechen; wir erfassen sie mit einem Schlage; und was wir so erfassen, ist doch etwas Andres, als der in der Zeit ausgedehnte 'Gebrauch'! (Wittgenstein, 1984, §138)

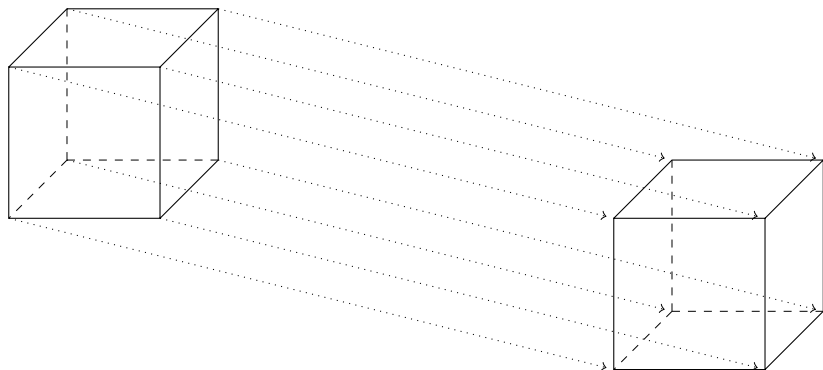
§§138–142: het kubus-argument

- ▶ De passage begint met een moeilijkheid, contra de vaststellingen aan het begin van de PU:

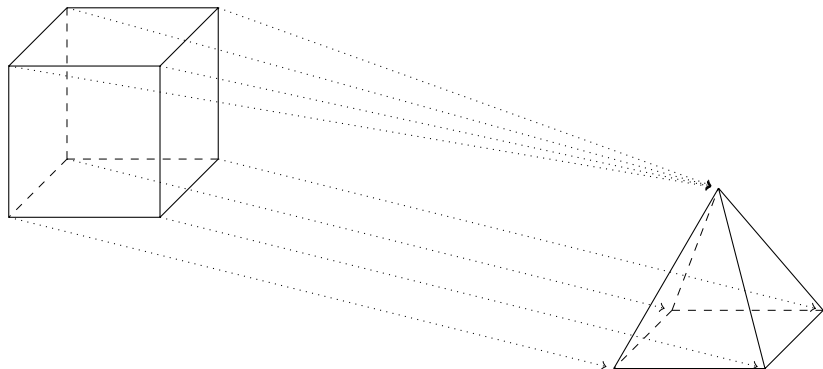
Nun verstehen wir aber die Bedeutung eines Wortes, wenn wir es hören, oder aussprechen; wir erfassen sie mit einem Schlage; und was wir so erfassen, ist doch etwas Andres, als der in der Zeit ausgedehnte 'Gebrauch'! (Wittgenstein, 1984, §138)

- ▶ Als de betekenis van 'kubus' een intern, mentaal plaatje is van een kubus, dan zou je zeggen dat er maar één interpretatie mogelijk is en dat het niet op, zeg, een piramide is toe te passen.

Projectiemethode I

Projectiemethode II

§§138–142: het kubus-argument

- ▶ De passage begint met een moeilijkheid, contra de vaststellingen aan het begin van de PU:

Nun verstehen wir aber die Bedeutung eines Wortes, wenn wir es hören, oder aussprechen; wir erfassen sie mit einem Schlage; und was wir so erfassen, ist doch etwas Andres, als der in der Zeit ausgedehnte 'Gebrauch'!
(Wittgenstein, 1984, §138)

- ▶ Als de betekenis van 'kubus' een intern, mentaal plaatje is van een kubus, dan zou je zeggen dat er maar interpretatie mogelijk is en dat het niet op, zeg, een piramide is toe te passen.
- ▶ Wat ging er mis? Er bestaat wellicht een psychologische dwang tot bepaalde toepassingen, maar er is niets intern aan het plaatje wat andere toepassingen logisch uitsluit.

§§138–142: het kubus-argument

- ▶ De passage begint met een moeilijkheid, contra de vaststellingen aan het begin van de PU:

Nun verstehen wir aber die Bedeutung eines Wortes, wenn wir es hören, oder aussprechen; wir erfassen sie mit einem Schlage; und was wir so erfassen, ist doch etwas Andres, als der in der Zeit ausgedehnte 'Gebrauch'!
(Wittgenstein, 1984, §138)

- ▶ Als de betekenis van 'kubus' een intern, mentaal plaatje is van een kubus, dan zou je zeggen dat er maar interpretatie mogelijk is en dat het niet op, zeg, een piramide is toe te passen.
- ▶ Wat ging er mis? Er bestaat wellicht een psychologische dwang tot bepaalde toepassingen, maar er is niets intern aan het plaatje wat andere toepassingen logisch uitsluit.
- ▶ Maar als we dan een intern plaatje nemen én een projectiemethode?

Wittgensteins filosofische connecties

- ▶ Overeenkomsten met andere benaderingen:
 - ▶ Grammatica als a priori: kritische (Kantiaanse) traditie
 - ▶ Praktische wending: Heidegger
 - ▶ De rol van alledaagse ervaring: fenomenologie

Fodor

Vragen?

Referenties I

Robert J Fogelin. *Wittgenstein*. Routledge, 1987.

Marie McGinn. *Routledge philosophy guidebook to Wittgenstein and the Philosophical Investigations*. Routledge, 2013.

Ray Monk. *Ludwig Wittgenstein: the Duty of Genius*. Penguin, 1990.

Martin Stokhof. *Taal en Betekenis*. Boom, 2009.

Ludwig Wittgenstein. *Philosophische Untersuchungen*. Suhrkamp, 1984. Tractatus logico-philosophicus ; Tagebücher 1914-1916 ; Philosophische Untersuchungen.